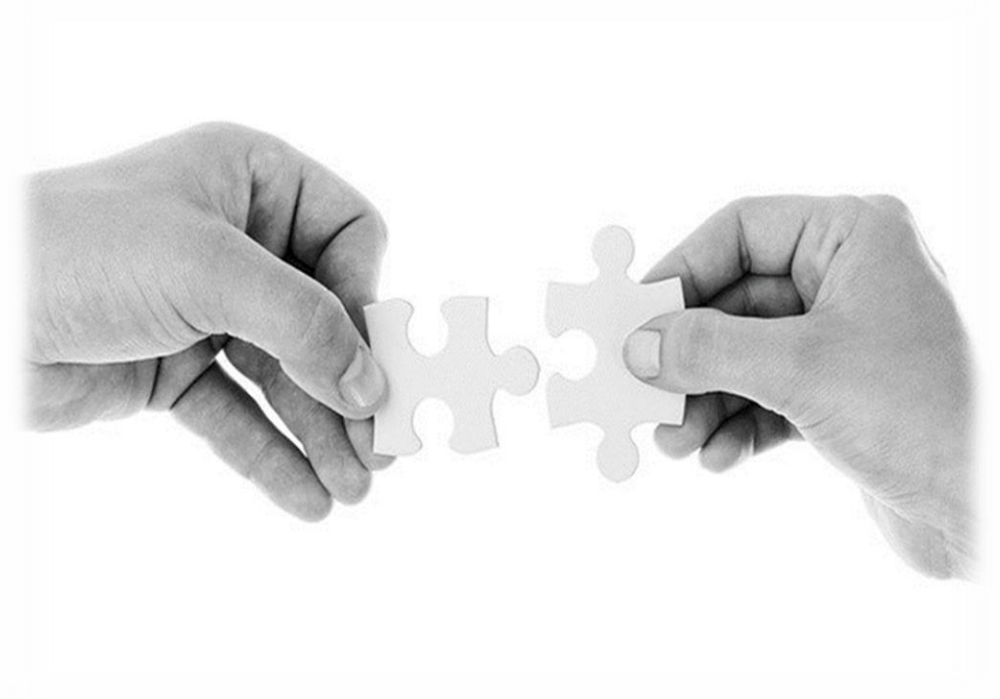

Lastensuojelun vaativan tuen ja arvioinnin yksikön kehittämistyö KYServa- alueella

Jaana Heikkinen, OT- projektikoordinaattori / KYS

Marko Huuskonen, vastaava ohjaaja / Mäntyrinteen perhetukikeskus, Kuopion kaupunki

Katariina Katainen, lastensuojelun kehittämisasiantuntija / LUMO-hanke, Kuopion kaupunki

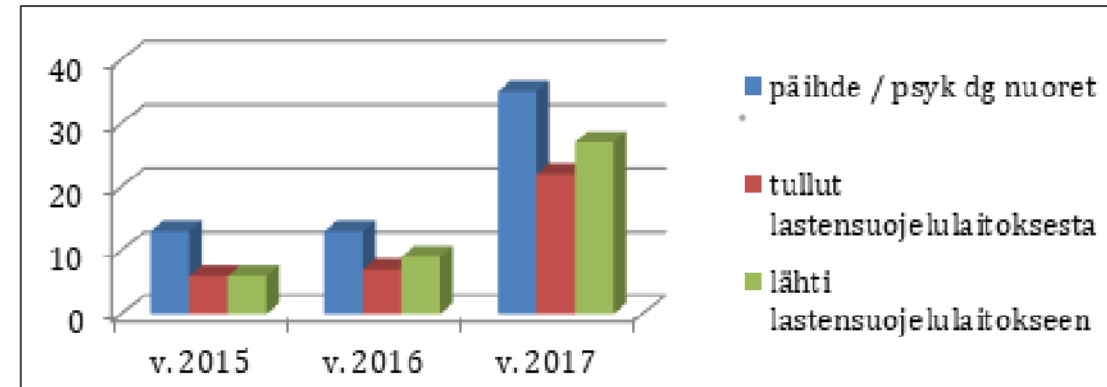

Tarve ja lähtökohdat:

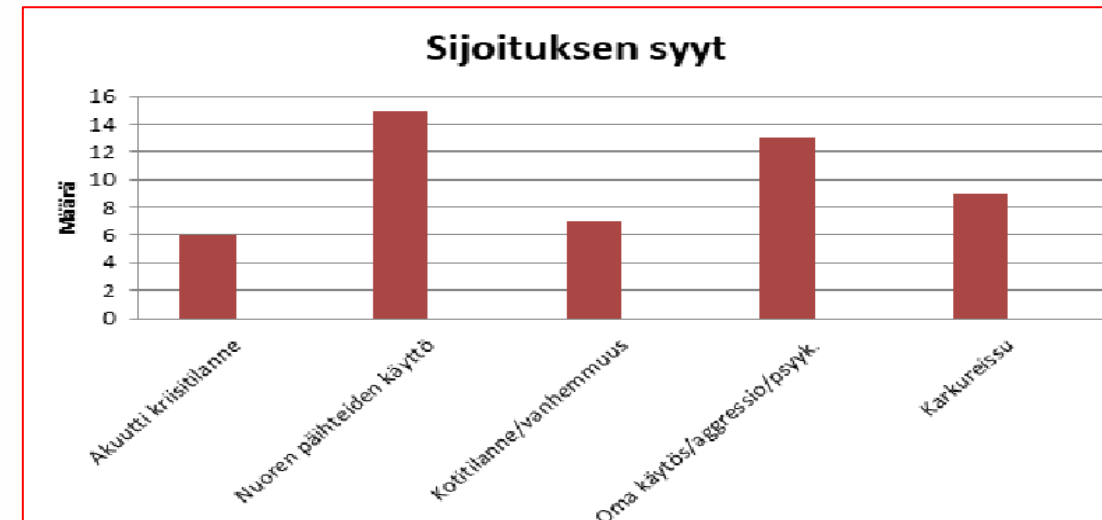
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) myötä v. 2017 Pohjois-Savossa käynnistyi vaativimman lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian laitoshoidonmallin (hybridilaitosmalli) suunnittelutyö.
- Sote-integroitu laitoshoidonyksikkö, tulee vastaamaan OT- tason lastensuojelun laitoshoidon tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeeseen ja on vaativan tason lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteistä monialaista toimintakenttää.
- Kehittämistyö kohdistuu Kuopion Kaupungin Mäntyrinteen perhetukikeskuksen vastaanotto- ja arviointiyksikkö Kivelään, jonka toiminta ja henkilöstö siirtyy osaksi uutta yksikköä.

Tavoitteena yksikkö, jossa erityisen vaikeiden, psyykkisistä ja päihdeongelmista kärsivien lastensuojelun tarpeessa olevien nuorten tilanne saadaan turvallisissa olosuhteissa tutkittua mahdollisimman laaja-alaisesti ja oikea-aikaisesti, laadittua nuoren tilanteeseen mahdollisimman kattava hoito-, kasvatus- ja kuntoutumissuunnitelma ja joidenkin nuorten kohdalla myös sen toteutus.

Niin KYS/ nuorisopsykiatrian, kuin Kuopion kaupungin lastensuojelun vastaanottoyksikössä nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun yhteisasiakkaiden määrä kasvoi räjähdysmäisesti vuodesta 2015->2017

Nuorisopsykiatrian akuuttiosaston profiilin muutos vuosina 2015-2017

Sijoitukseen tulosyyt v. 2017

- Pohjois-Savossa sekä lasten, että nuorisopsykiatrian erikoissairaanhoidon lähetemäärät ovat kasvaneet voimakkaasti vuodesta 2016 alkaen -> Lpsy 13% ja npsy 30 %
- Myös osastohoito- tutkimus ja akuuttijaksojen kysyntä on kasvanut. Niin lasten, kuin nuorten akuuttiosastot ovat olleet lähes koko ajan ylipaikkatilanteessa, mikä on aiheuttanut useita riskitilanteita. Potilaat ovat olleet entistä vaikeampihoitoisia ja vaatineet pidempiä ja intensiivisempiä osastojaksoja
- Erityinen haaste Pohjois-Savon alueella ovat koulua käymättömät nuoret
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 13-17-vuotiaiden määrä KYServa alueella ylittää valtakunnallisen keskiarvon (vuonna 2020 KYServa 3,2/ koko maa 2,8)
- Vuonna 2017 (THL) Pohjois-Savon alueella sijoitetuista 13-17-vuotiaista yli 50 %:lla oli nuorisopsykiatrian asiakkuus

SO-TE Integroidun laitoshoidon tavoitteet

vähentää lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian epätarkoituksen mukaisia asiakkuuksia ja toistuvia laitossijoituksia

vastata yhä paremmin vaikeasti oireilevien nuorten tarpeisiin, katkaista "kiertolaisuus" ja löytää heidän tarpeisiinsa sopiva sijaishuoltopaikka tai mahdollistaa palaaminen kotiin

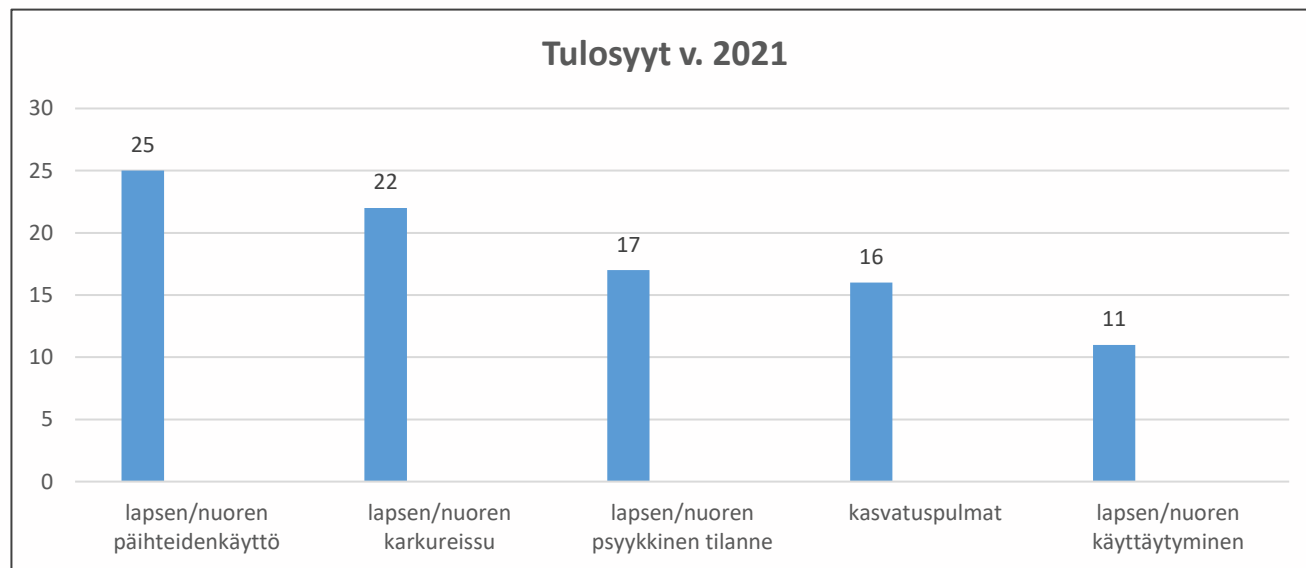
vastata valtakunnallisten tavoitteiden mukaiseen "poislähtämisen toimintakulttuurin" muutokseen, jossa lapsi tai nuori joudutaan siirtämään yksiköstä toiseen tai palvelujen välillä

Vastaanotto- ja arviointiyksikkö Kivelä v. 2021

Vuonna 2021 yksikössä oli 82 lasta (joista hatkalaisia oli 29). Sijoituksia oli 53 (hatkalaisista ei tehdä päätöstä). Tyttöjä 52%, poikia 48%. Keski-ikä 16 v.

Sijoituspäätökset:

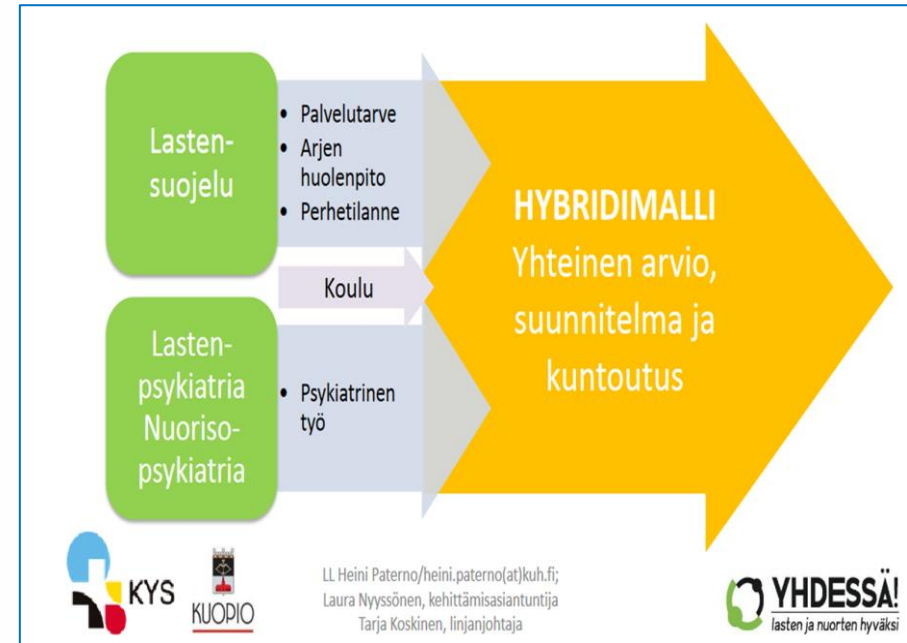
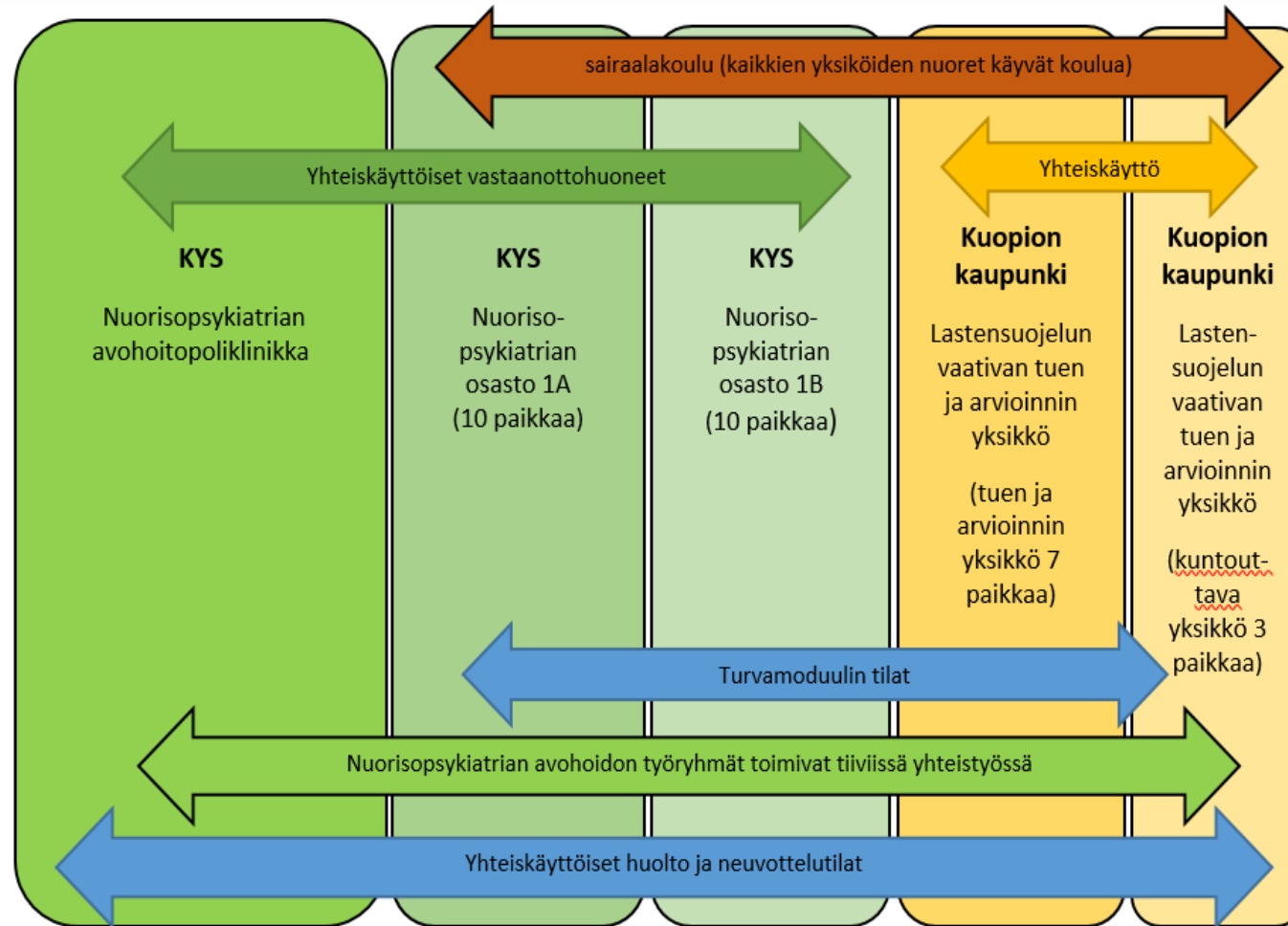
- avohuolto 9
- kiireellinen 32
- huostaanotto 8
- karkulainen/ hatkalainen 29

Tulevasta yksiköstä...

- kapasiteetti 7+ 3 (7 arviointipaikkaa, 3 kuntouttavaa)
- arvio nuoren tilanteesta, hoidon tarpeesta ja jatkosuunnitelmista tehdään monitoimijaisesti yhteistyössä ja tarvittavat hoito- ja kuntoutustoimenpiteet käynnistyvät arviointijakson aikana
- henkilökunta tulee muodostumaan sekä sosiaali-, että terveysalan ammattilaisista ja monipuolisesta osaamisesta: perhetyö- ja terapia, psykiatrinen-, päihde-, lastensuojelu- ja traumaosaaminen, menetelmäosaaminen (DKT?), systeeminen työote, hoitosuhdetyöskentely
- saatavilla pediatriin palvelut, sekä nuorisopsykiatrian esh:n konsultaatiomahdollisuus, psykologin ja erikoislääkärin palvelut, jotka turvataan ostopalvelusopimuksella esh:n kanssa
- sijainti tulevassa KYSin Psykiatriatalossa takaa tarvittavat turvallisuus- ja henkilökuntaresurssit, sekä mahdollistaa saumattoman yhteistyön erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun välillä

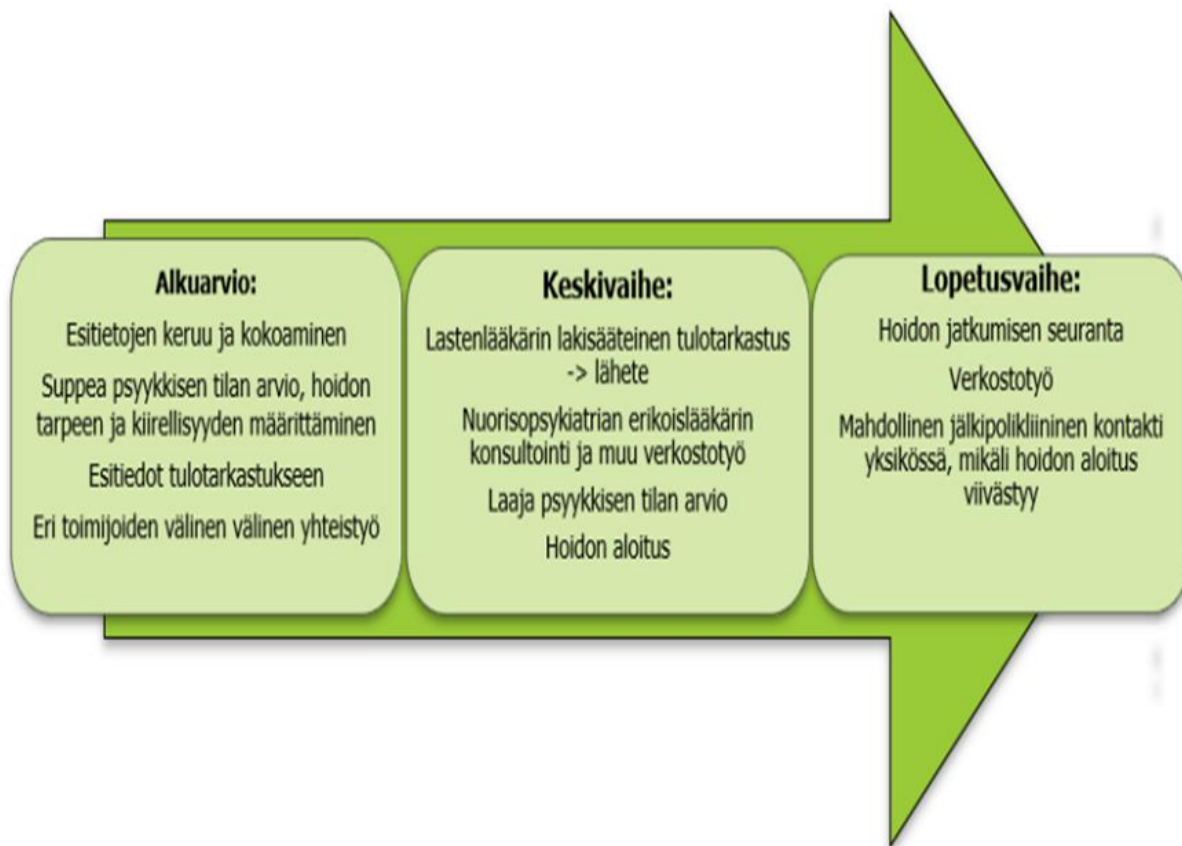
Kohti psykiatriataloa....

Monitoimijainen arviointi ja palveluprosessi

Sh:n rooli

Suppea psyykkisen tilan arviointi:

Tavoitteena nuoren hoidon tarpeen ja kiireellisyyden arviointi.

Voidaan hyödyntää arviointilomakkeita: BDI (Beckin depressio kysely), PROD- seula (psykoosiriskin tunnistaminen), sekä KOMO (mielialaoire- ja oppimisvaikeudet) -kysely.

saadaan tietoa nuoren mahdollisista masennus, ahdistus- ja/tai psykoosioireista, sekä niiden vaikeusasteesta. Myös oppimisvaikeuksien olemassaoloa voidaan kartoittaa.

Laaja psyykkisen tilan arviointi:

Tavoitteena nuoren tarkempi ja laaja-alaisempi diagnostinen arviointi.

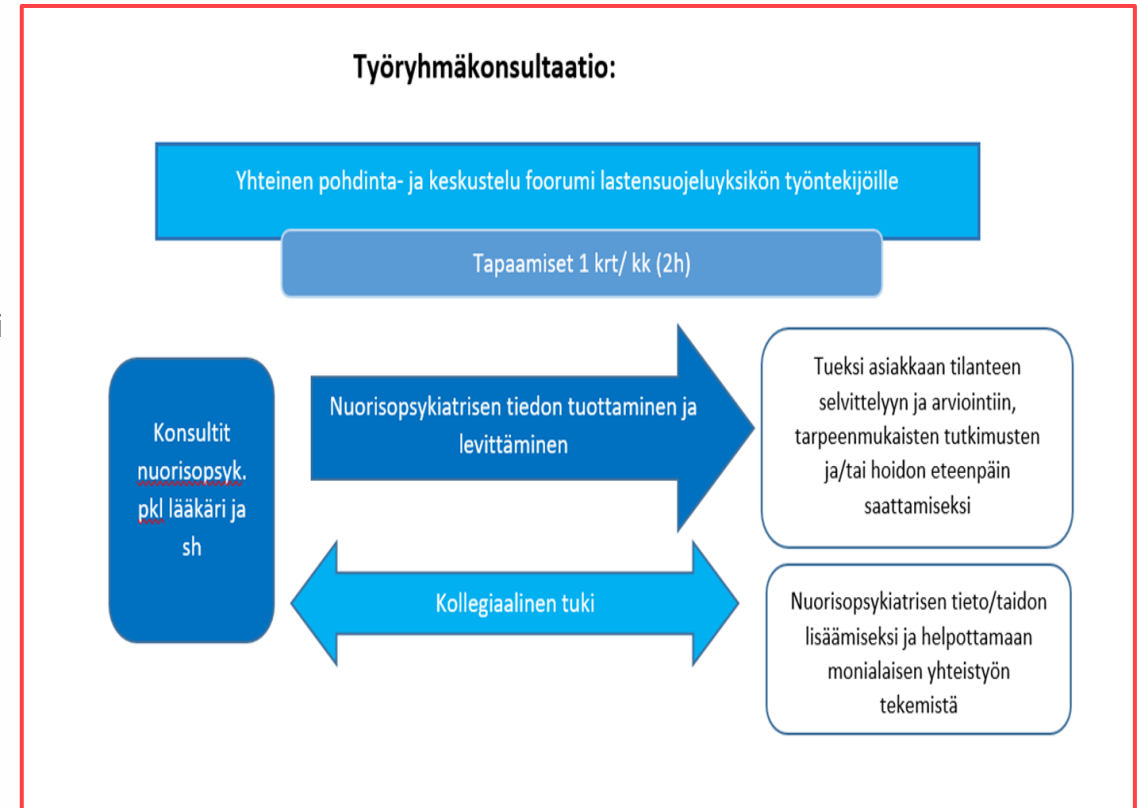
Tiedonkeruussa ja arvioinnissa voidaan hyödyntää mm. KIDDIE-SADS-PL- haastattelumenetelmää (psykiatristen ja neuropsykiatristen häiriöiden diagnosointiin tarkoitettu laaja puolistrukturoitu haastattelumenetelmä), sekä OuluAsperger ja DIVA 2.0 – haastattelumenetelmiä tarkemmassa neuropsykiatrisessa tutkimuksessa.

Kivelän ja Kys/nuorisopsykiatrian yhteistyö:

- Integroidun laitoshoidon suunnittelutyö alk. v. 2017
- Sairaanhoidajan toimenkuvan ja nuoren monitoimijaisen arviointiprosessin pilotointi Kivelän yksikössä v. 2019
- Kivelän työryhmälle konsultaatiotuki nuorisopsyk. pkl:ta sh+lääkäri v. 2021 alkaen
- Yhteistyö sairaanhoidajan rekrytoinnissa Kivelän yksikköön
- Yhteistyötä OT asiakaskunnan määrittelyssä ja tunnistamisessa (OT-seula)

Suunnitteilla:

- Monitoimijaisen osaamisen vahvistaminen ->yhteinen koulutusprosessi, mm. OT-seulaan liittyen
- "Avainhenkilöt" arkeen nuoren monitoimijaista arviointiprosessia kehittämään ja pilotoimaan

KYS/nuorisopsykiatrian ja Mäntyrinteen perhetukikeskuksen vastaanotto- ja arviointiyksikkö Kivelän välinen työryhmäkonsultaatio osana integratiivista kehittämistyötä

Systeeminen toiminta- ja ajattelumalli

- Systeemistä toimintamallia on jalkautettu lastensuojeluun valtakunnallisesti THL:n toimesta vuodesta 2016 lähtien
- **SYSTEEMISYYS ON AJATTELUTAPA**, jossa työskentelyn keskiössä ovat vuorovaikutussuhteet lapsen, hänen perheensä ja heidän elinympäristönsä välillä; myös esimerkiksi lastensuojelujärjestelmä tai muut palvelut, joiden piirissä lapsi ja perhe ovat
 - Systeeminen tapa hahmottaa ongelma:
 - Ei yritetä ratkaista vain ilmiongelmia, vaan pyritään etsimään ja löytämään sen taustalla olevia tekijöitä ja sitä, miten erilaiset vuorovaikutussuhteet lapsen tilanteeseen vaikuttavat: syy-seuraussuhteet eivät ole yksisuuntaisia vaan kehämäisiä, ja kaikki systeemisen osat ovat merkityksellisiä ja vaikuttavia
 - Systeemisyydessä jo itsessään sisältää ajatuksen monitoimijaisesta työskentelystä
 - Ongelmaa ei nähdä yksilön ominaisuutena. Työn kohteena koko perhe ja systeemi, ei yksittäisen ”ongelman hoitaminen”
 - Lapsen oireilu nähdään pyrkimyksenä yrittää ratkaista ongelma
- **SYSTEEMYYS ON TOIMINTAPA**, jossa käytetään sellaisia työtapoja ja menetelmiä, jotka antavat tilaa kysymyksille, yhteiselle ajattelulle ja keskustelulle
 - Panostetaan vuorovaikutuksen laatuun: pysähdytään, kuunnellaan, käydään dialogia, reflektoidaan, muodostetaan hypoteeseja ja testataan niitä, asetetaan yhteisiä tavoitteita. Korostamalla dialogisuutta puretaan perinteistä asiantuntijuutta ja vahvistetaan asiakkaan osallisuutta.
 - Työskentelyssä hyödynnetään perheterapeuttisia menetelmiä

Miten systemisyys hyödyttää?

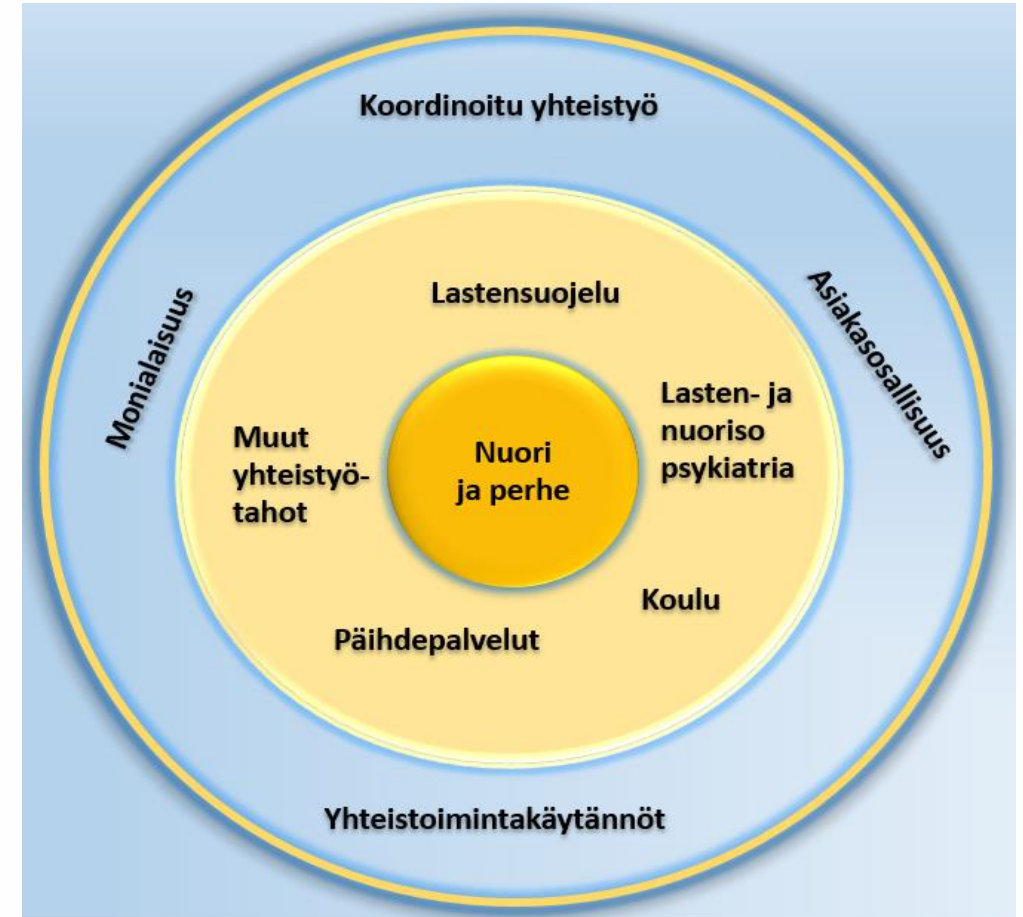
- Millainen tahansa monitoimijainen verkostotyö ei automaattisesti tuo lisäarvoa työskentelyyn
- Asiakkaan kokemus tuen saannista voi jäädä pirstaleiseksi jos mukana on paljon ammattilaisia, mutta työskentely ei ole hyvin suunniteltua, osallisuutta tukevaa tai koordinoitua
- Mitä vaativampi ja monimutkaisempi tapaus, sen laadukkaampaa ja vaikuttavampaa yhteistyötä tarvitaan
- **Hyödyt monitoimijaiselle yhteistyölle**
 - Tarjoaa selkeän, ennakoitavan ja osallisuutta tukevan rakenteen monitoimijaiseen yhteistyöhön – myös asiakkaan näkökulmasta
 - Tavoitteiden asettaminen ja suunnitelman tekeminen yhdessä sitouttaa asianosaisia yhteiseen työhön
 - Tapa nähdä ja käsitellä lapsen ja koko perheen tilannetta – jaettu ymmärrys *systemistä* ja siihen vaikuttavista tekijöistä
 - Luonteva tapa siirtää tietoa
 - Mahdolliset liialliset oletukset ja odotukset verkoston toimijoiden kesken voivat vähentyä
→ yhteinen tapa käsitellä asiaa → yhteinen ymmärrys → yhteinen kieli
- **Hyödyt asiakkaalle**
 - Kokemus kuulluksi tulemisesta
 - Kokemus ”samalla viivalla” olemisesta ammattilaisten kanssa
 - Perheen tilanne tunnetaan kokonaisvaltaisesti
- **Hyödyt (lastensuojelun) työntekijälle**
 - Ymmärrys toisen ammattilaisen työtä kohtaan lisääntyy
 - Kokemus yhteisestä vastuunjakamisesta
 - Arvioinnista muodostuu laadukkaampi ja monipuolisempi
 - Työssä jaksaminen

Systemisen toimintamallin levittäminen

- LUMO-hankkeessa edistetään systemisen toimintamallin leviämistä lastensuojelun verkostoissa
 - Kivelän henkilökunnan syty-valmennus 10/2021
 - Sytykettä yhteistyöhön –valmennukset verkostoille
 - Sytykettä yhteistyöhön valmennuksen sisältö:
 - Kesto 8-12 h (2-3 x puolikas työpäivä)
 - Perustietoa lastensuojelusta
 - Systemisen ajattelun perusteet ja systemisyys monitoimijaisessa yhteistyössä
 - Valmennuksia tarjottu/järjestetty Pohjois-Savossa keväällä 2021, 11-12/2021, 3/2022, 4/2022, tulossa syksyllä 2022
- Systeminen toimintamalli niin lastensuojelussa kuin koko monitoimijaisessa verkostossa edellyttää sitoutumista, toimintamallin johtamista sekä rakennetta mallin juurruttamiseen ja ylläpitoon

Monitoimijaisuuden hyötyjä

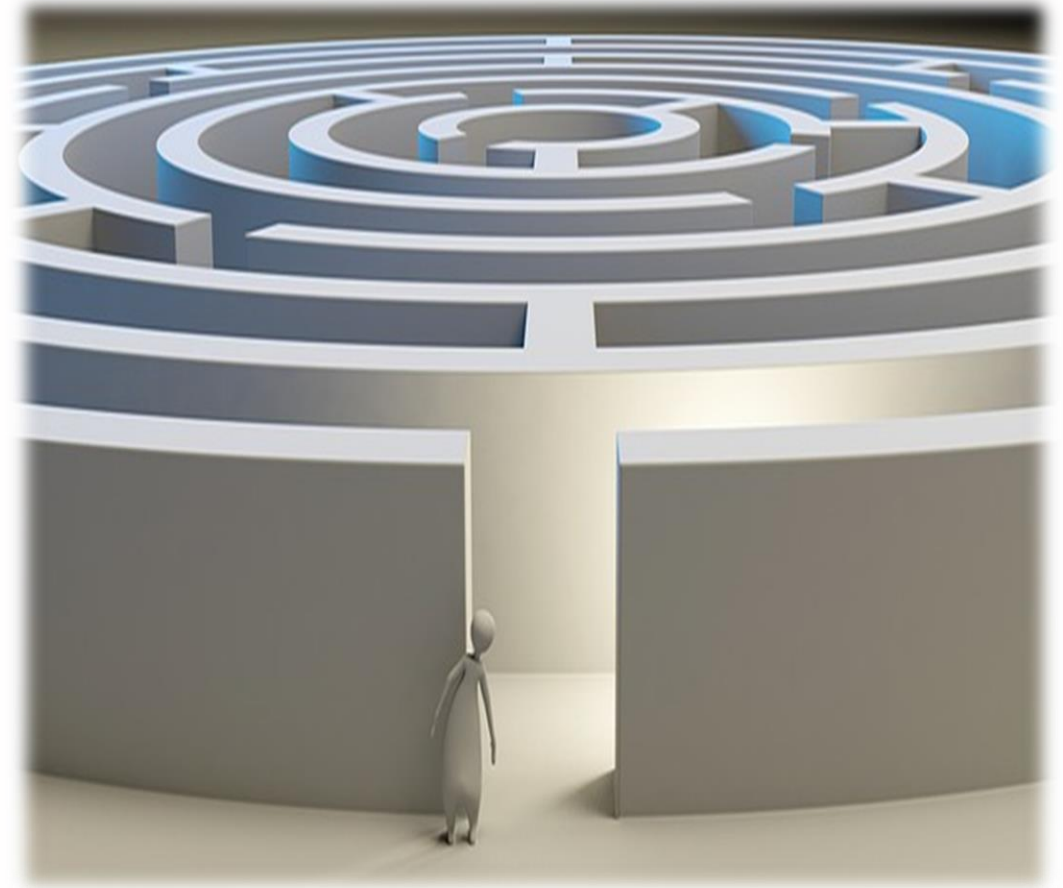
- Asiakslähtöisyys, nopeampi pääsy palveluihin, yhtenäinen palvelukokonaisuus (si-so-te), nuoren koulunkäyntikyvyn turvaaminen, terveydenhuollon osaamisen lisääntyminen vaikeahoitoisten nuorten kanssa
- Henkilöstöllä on käytettävissä konkreettiset toimintamallit ja helposti käytettävät työkalut, jotka helpottavat työn kuormittavuutta, asiakkaan kohtaamista ja tarjoavat apuvälineet käytännön työhön, tiedonkulku paranee, tarvittavien resurssien nopea saatavuus ja tehokkuus, päällekkäisen työn poistuminen
- Julkisten palveluiden kuormittumisen väheneminen -> kohdennetut palvelut vastaavat tarpeita paremmin, tehostunut päätöksen teko

Nuoren arviointiprosessin yhdyspintatyö eri toimijoiden kesken

Monitoimijaisuuden haasteita

- Lainsäädäntö
- Erilainen "kieli" th/lastensuojelu
- Erilaiset kriteerit hoitoon/palveluun ohjautumisessa
- Prosessit eivät kohtaa
- Toisen ammattiryhmään luottamuksen saavuttaminen
- Työn näkyvyys ja työn sisällön tuntemattomuus
- Resurssien ja osaamisen puute

OT/ tutkimusyhteistyö

Koulukodit ja tulevat "yhdistelmäyksiköt" ovat OT-verkostoissa toimivia lastensuojelun sijaishuollon ja terveydenhuollon integroidun palvelun tuottajia.

Yksiköt ovat tärkeä osa OT-keskuskokonaisuutta, koska ne voivat käytännön toiminnallaan syventää integroitua erityisosaamista ja toimia mm. uusien kehitettyjen menetelmien käyttöönotossa pilotointiyksiköinä.

Halila ym. 2021

LANUPS: Lastensuojelun sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian yhteistutkiminen ja -kehittäminen Länsi- ja Itä-Suomessa, Turun ja Itä-Suomen yliopistojen sosiaalityön ja nuorisopsykiatrian alojen yhteistyönä ja yhdessä alueellisten kehittämistoimijoiden kanssa. Tutkimustehtävänä on tarkastella nuorten yhteisasiakkuuden taustatekijöitä, nuorten palvelupolkuja ja siirtymiä palvelusta toiseen sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden, nuorisopsykiatrian työntekijöiden ja nuorten itsensä kokemuksia ja näkemyksiä palveluista ja niiden kehittämistarpeista.

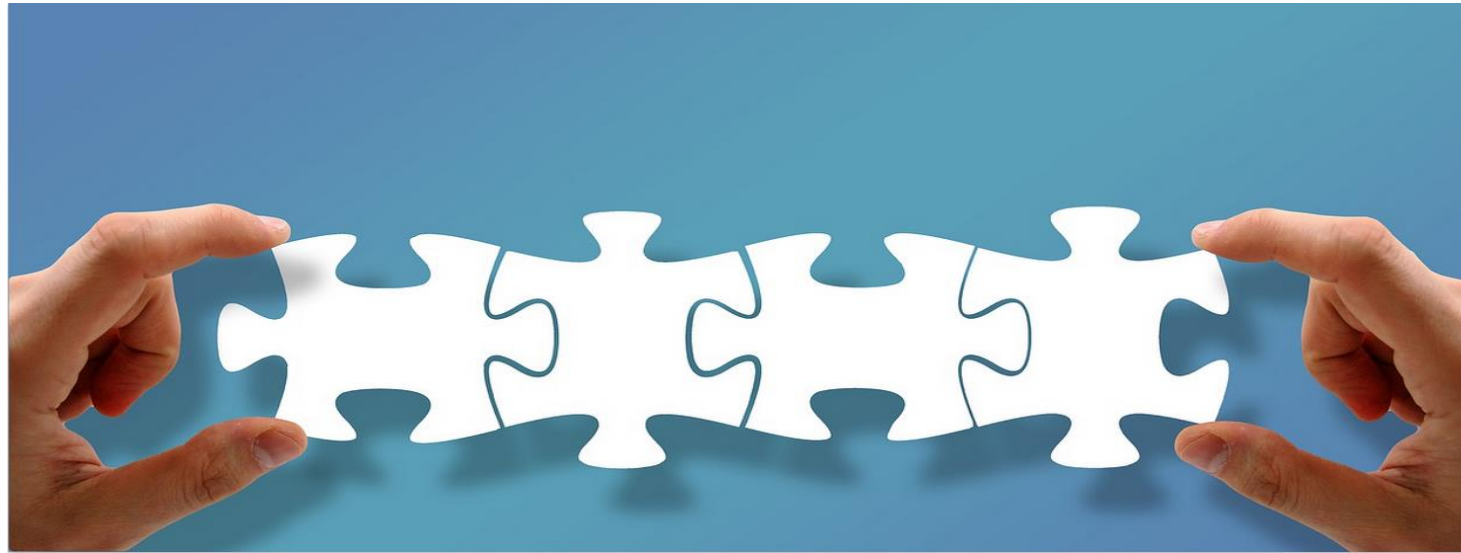
Sanni Penttilä: Kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja paljon palveluja tarvitsevien lasten ja nuorten psyykinen ja fyysinen terveys sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttö - North Karelia Collective Impact -study (NKCI-study)

Tuija Pirhonen: Moniammatillinen yhteistyö nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun asiakkaiden hoidossa – Nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun tvöntekijöiden näkemyksiä (Itä-Suomen yliopisto)

Kehittämiskumppanit

- LUMO-lastensuojelun uudistaminen monialaisesti -hanke
- Sivistystoimi (mm. sairaalakoulu, VAATU ja VIP verkostot)
- Päihdepalvelusäätiö
- Yhteistyö ESSOTEn, SiunSoten ja Keski-Suomen kanssa
- Vaalijala
- Sairilan koulukoti
- Muut hankkeet (OT, Monni ym.)

Kiitos!

Lähteet:

Halila R, Hoikkala S, Malja M, Tapiola M. (toim). 2021. Lasten ja nuorten vaativimpien palvelujen osaamis- ja tukikeskuksia valmistelevan työryhmän raportti. STM. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163222/STM_2021_18.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Kuopion kaupunki. 2020. Tarveselvitys. Nuorten yhdistelmälaitosyksikkö. <http://publish.kuopio.fi/kokous/2020625422-4-1.PDF>

LANUPS. <https://sites.utu.fi/sote/yhteistyo-ja-hankkeet/hankkeet/lanups/>

Marttinen, M. 2021. "Ettei olla vaan joku perhe paperilla" – Systeeminen lastensuojelu vanhempien näkökulmasta. Lapin yliopisto. Pro gradu –tutkielma. Saatavilla: [Marttinen_Maiju.pdf \(ulapland.fi\)](#)

Psykiatriatalo. Hankesuunnitelma. 2020. Kuopion yliopistollinen sairaala. <http://publish.psshp.fi/kokous/2020387540-14-1.PDF>

Ryynänen, J. & Heinola, V. 2021. Kokemuksia systeemisen otteen kehittämisestä ja asiakkaan osallistumisesta tiimeihin Espoon lastensuojelussa. Teoksessa Petrelius, Yliruka, Miettunen 2021 (toim.) [Systeemisiä kokeiluja – kohti jatkuvaa yhdessä oppimista \(julkari.fi\)](#)

Saharinen T & Luoma I. 2021. Lasten, nuorten ja perheiden osaamis- ja tukikeskus (OT)–pilottihanke / POSOTE20; KYS, lasten ja nuorten osaamiskeskus. Loppuraportti: OSA-ALUE 4: Yhteistyötasoinen tai muu maakuntien yhteinen kehittäminen. (tulossa saataville Innokylään.)

Seikkula, J. (1991). Perheen ja sairaalan rajasysteemi potilaan sosiaalisessa verkostossa. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja. Saatavilla: [JYX - Perheen ja sairaalan rajasysteemi potilaan sosiaalisessa verkostossa \(jyu.fi\)](#)

THL:n Systeemisen työotteen koulutusmateriaali. [Systeeminen toimintamalli lastensuojelussa - THL](#)